

ségét, illetve lehetőségét. Nehéz helyzetben volt az orosz nyelv-tanár, de még a tankönyvíró is: az orosz lexikográfia mind ez ideig nem rendelkezett egy ilyen igényes, az idegennyelv-oktatásban ennyire nélkülözhetetlen kapcsolódási szótárral.

A Puskin Intézet kitűnő munkatársai (N. K. Zelenova, E. M. Kocsnyeva, Z. Sz. Kuznyecova, T. N. Morozkina, I. G. Ol'sanskij, M. A. Szkopina, I. D. Uszpenszkaja, G. V. Fokina és I. N. Simanszkaja) készítették ezt a szótárt, amelyben a szerzők a beszélt nyelvben leggyakrabban előforduló orosz szavak kapcsolódási képességeinek, ha nem is teljes, de szisztematikus leírását adják.

A szótár olyanok számára íródott, akik az orosz nyelvet idegen nyelvként tanulják, illetve oktatják. Alapvető feladata: az orosz nyelvet tanulók beszédképességének fejlesztése, a nyelv-oktatók és a tankönyvírók munkájának megkönnyítése, hatékonyabbá és pontosabbá tétele. Mindez következik a kapcsolódási szótár oktatásmethodikai koncepciójából, amely eleve meghatározza a taneszköz tartalmát és felépítését.

A szótár kb. 2500 szótári egységet tartalmaz. Az egységek feldolgozása a következőképpen történik: a) a címszó és annak néhány fontosabb nyelvtani alakja hangsúllyal ellátva, b) a címszó jelentésének, illetve jelentéseinek (jelentésárnyalatainak) értelmezése, kifejtése megfelelő sorrendben, c) a gyakran előforduló szabad szókapcsolatok gazdag példaanyaggal történő illusztrálása, d) végül ezt követik a beszédben ritkábban szereplő szókapcsolatok. A szócikkek a leggyakrabban előforduló főneveket, melléknéveket és igéket tartalmazza a főrendelt és az alárendelt szó pozíciójában.

A zárójelben feltüntetett nyelvtani adatok segítenek a tanulónak felismerni a szófajok legfőbb kategóriális jellemzőit, nyelvtani formájukat, amelyek meghatározóan befolyásolják viselkedésük specifikumát a beszédben.

A szócikk legfontosabb részét azoknak a szókapcsolatoknak a felsorolása alkotja, amelyek leginkább jellemzik az adott szó kapcsolódási képességét. Például, a főnevek kapcsán a szerzők felsorolják mindazokat a melléknéveket, melyek a leggyakrabban fordulnak elő a címszó kíséretében; igen gyakoriak a mellérendelő szókapcsolatok, a főnévi, az értelmezőjelzői és főnévi igenes szerkezetek, a különböző viszonyzós igevonzatok, a főnévi szerkezetek az alany és a névszói állítmány pozíciójában.

A szerzők részletesen feldolgozták az igékhez kapcsolódó közvetlen és közvetett objektuális viszonyokat kifejező vonzatokat, az igékhez kapcsolódó főnévi igenes szerkezeteket és mellékmondatokat stb.

A szerzők a megadott szó tipikus használatát tükröző példaanyagot a legújabb értelmező szótárakon kívül a Puskin Intézet Oktatáslexikográfiai Osztálya által összegyűjtött karto tékanyaga alapján állították össze.

Összegezőképpen megállapíthatjuk, hogy a szótár készítői sikeresen oldották meg a feladatukat. Megnyilvánul az szavak kiválasztásában, a szócikkek tartalmi és formai feldolgozásában. A szótár minden bizonnyal hasznos segítőeszköze lesz mindazoknak, akik az orosz nyelvet az eddigieknél is eredményesebben és jobban akarják tanítani, illetve tanulni.

M. A. Korcsic-dr. Krébits József

TANÍTVÁNYAINKNAK AJÁNLOHATJUK!

Horváth István:

EGY GYÖNGYSZEM,
KÉT GYÖNGYSZEM

című kötetében magyarózdí népmeséket ajánl gyerekeknek-felnőtteknek. Magyarózdí „a Maros vizétől délre, a Kis-Küküllőtől északra” található; ezt a vidéket: népművészetét, néprajzát egy nemrég megjelent szép könyv már ismertette (dr. Kós Károly-Szentimrei Judit-dr. Nagy Jenő: Kis-Küküllő vidéki népművészet, Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1978. 317. old.). Az alföldi, dunántúli mesékhez szokott olvasó bizonyára értékelni fogja az ismeretlen, váratlan témájú, és az új elemekkel bővült, ismert meséket egyaránt. A módjával engedett dialektizálás nem zavarja a megértést, inkább a beleélést segíti.

Kedvcsináló lehet, ha a tanár az első szöveget, *A mesegyűjtő meséjét* elmondja az osz-

tálynak, szakkörnek, vagy ha részleteket olvas föl belőle, s azután ajánl is egy-két szöveget, hogy azokkal kezdjék a könyv olvasását. A Tartalom előtt levő *Szómagyarázata* használatára érdemes a gyerekek figyelmét fölhívni.

Ion Creangă Könyvkiadó, Bukarest, 1975. (Második, bővített kiadás.)

Nemes Nagy Ágnes:

AZ ARANYECSET

című meséje Keleten játszódik; keverednek benne a tündérmese és a novellamese szerkezeti elemei, stíláriis jegyei. Világképére jellemző, hogy minden érték eléréséért, létrehozásáért erősen meg kell dolgozni, sőt: szenvedni; győz a jó itt is, értékek teremődnek, de ezekhez csak az önfeláldozáson, szereteten, s a belátáson keresztül visz az út. A történetnek több másodlagos jelentését is lehet tétélezni, ezek közül

dominál az alkotó személyiség sorsának, kinjának-boldogságának modellszerű ábrázolása.

Mindenképpen érdemes házi olvasmányának, főleg szünidőkben, ajánlani a könyvet.

A szöveghez viszonyítva szerényebb igényű illusztrációk megkönnyítik – a mérsékeltébb fantáziájú gyerekeknél – a beleélést.

Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1979. (Második kiadás.)

Nagy nyelvi leleménnyel megírt
Szepesi Attila

ZÖLDVÁRI ÉNEK

című verseskötete. Akad néhány olyan darab is a könyvben, amelyik szinte csak akusztikai játékra épül (pl.: *Vízszázló... , Harsányba...*) mások közvetlenül egy-egy nagy elődre utalnak, az egész könyvet mégis az egyéni hang felé való törekvés jellemzi (pl.: *Kilencágú világra, Lápi este, Nyúl éneke, Tűzok*).

Nyelve változatos, fordulatoss; külön ritmust ad a műnek külső formája: a prózában írt fejezeteket verses részek váltogatják, s persze az utóbbiak maradnak meg jobban az olvasó emlékezetében. Képeinek erős élénkséget adnak a módjával alkalmazott, sokszor paralellizmusokban megjelenő neologizmusok, s a – többször poliszemikus – önrimek.

Inkább szakköri foglalkozásokra vihetjük be a kötetet, esetleg a „szorgalmi” feladatok színesítését is megpróbálhatjuk vele. Memoriterként bizonyára szívesen megtanulják az érdeklődőbe a *Városok, Hó, nád, szél, Ezüst fenyőfa* című verseket. A jellemzőbb ritmusokat ki lehet kopogtatni-tapsoltatni (pl.: *Hó, nád, szél, Nyúl éneke, Gyékény bókól, Lábatlan gyík*); ezt a lehetőséget azért is jó kihasználni, mert az új tankönyvekben az irodalomelmélet, vers-tan nagyobb súllyal szerepel, mint eddig, különféle ritmusfajtákat kell fölismerniök a tanulóknak, s minél többféle szövegen gyakorolnak, annál biztosabbá válhat majd a ritmusérzékük, és megbízhatóbbá a különféle ritmusfajtákat föl ismerő képességük. Sok, ritkábban használt tájnyelvi meg régies szót is beleépít Szepesi Attila a verseibe, a gyermekversekben elkopott szavakat és az elburjánzó, értelmetlen neologizmusokat helyettesítve. A szövegek értékét növeli ez is, mert egyrészt újszerű, másrészt beleilleszkedik a magyar nyelvű versírói hagyományba. A tanár feladata az ismeretlen szavak, kifejezések megmagyarázása, értelmezése.

Móra Könyvkiadó, Budapest, 1979.

A KÍVÁNSÁGFA

Igazán örülhetünk Kelemen Sándor ötletének: az elmúlt negyedszázad alatt a *Kisdobos* gyermekújságban megjelent mesékből, versekből, elbeszélésekből válogatta össze ezt a gyűjteményt.

Kettős haszna is van ennek a munkának: a mai gyerekeknek ezek a régen megjelent alkotások már újak; nekünk, pedagógusoknak pedig egyetlen kötetben összegyűjtve őrzi meg a nevelő munkánkhoz, oktatási tevékenységünkhöz használható legjobb verseket, meséket és elbeszéléseket.

A huszonöt éves *Kisdobos* emlékkönyvét Gaál Éva, Görög Júlia, Kondor Lajos, Orosz István és Vida Győző rajzai díszítik.

Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1979.

ÉBRED A DZSUNGEL

A leghíresebb régi magyar vadászírók elbeszéléseiből válogatott kötet már harmadik kiadásban jelent meg. Újra és újra érdemes felhívni felnövő gyerekeink figyelmét erre az érdekes, hasznos könyvre.

Egzorikus tájakra, félelmetes nagyvadak világába vezetik el a szerzők az olvasót. Az izgalmas vadászkalandok nem csupán a veszélyes helyzeteken úrrá levő embert dicsérik: ahhoz, hogy győzhessen az ember, alaposan ismernie és szeretnie kell a természetet, a vadon világát. Ezek az elbeszélések izelítőt adnak gyerekeinknek a tudományos gyűjtőmunkáról is. A kötet szerzői: Bíró Lajos, Damankin Arzén, Torday Emil, Vojnich Oszkár, Kittenberger Kálmán.

Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1979.

Christian Vulpius:

HARAMIÁK KAPITÁNYA

Az író 1797-ben teremtette meg Rinaldo Rinaldini alakját, s a rablóregény, melyet Szinnai Tivadar dolgozott át az ifjúság számára, már harmadik kiadásban jelent meg.

Igazán szórakoztató, fordulatoss, izgalmas kalandregény a Haramiák kapitánya, amelynek hőse, Rinaldo Rinaldini nemes lelkű haramia, aki legvadabb kalandja közben is arra áhítzik: bárcsak jó és igaz ügy érdekében áldozhatná életét és vérét.

Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1979.

Breszt Borisz:

DIVÉNYI TÖRTÉNET

című könyve lebilincselően érdekes történelmi regény. Hogyan védi meg a daliás Pongrácz Márton hadnagy és vitéz csapata a 12 éves Balassi Bálintot és Romhányi Ilonkát? Méltán bűnhődik Hatvan városának nagy hatalmú ura, a magyarból törökké lett, népnyzó, hitehagyott Sah Szuvár bég.

Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1979.

Hetedikes, nyolcadikos tanítványainknak a figyelmét érdemes felhívunk

Tarbay Ede:

TÖRTÉNETEK HOSSZÚ ÉS RÖVID MONDATOKBAN

című novellás kötetére. A könyv ajánlása találoan foglalja össze, mire is taníthatnak meg bennünket ezek a kis történetek: Az izgalmas történetek mindig másokkal esnek meg. Másokkal és mindig tőlünk távol, odakint a világban. De vajon így van-e valóban? Nem úgy van-e inkább, hogy mi magunk is rengeteg érdekes, izgalmas, fontos eseményt élünk meg, csak éppen elfelejtjük észrevenni, elmulasztjuk felfedezni őket? Belső világunknak eseményei, egy barátság kialakulása, a családi összetartozás hirtelen felforró, odó érzése, bepillantás az életből kifelé taró öregek világába és így tovább, egytől egyig lehet fontos, sőt izgalmas élmény. Csak fel kell fedoznünk magunkban magunknak. Tarbay Ede kis novellás kötete ilyen felfedezések sorozatszerűje. Az avatott író lélekta-
ni érzékével és mély átélésével tárja fel belső világunkat, és mutatja meg: mennyi minden van az életünkben, milyen gazdagok vagyunk. Csak leljük meg gazdagságunk kulcsát, hogy át is élhessük.

Szabados Árpád sajátos hangulatú rajzai nagyszerű kiegészítői a lírai fogantatású, érzelemgazdag írásoknak.

Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1979.

A tízéves korú gyerekek körében lelkes olvasókra számíthat a „Hétszínvirág” sorozat: újabb kötete:

Szervas Péter:

THU, A SAIGONI LÁNY

Egy újságáros kislány életét kíséri végig a könyv története Vietnam felszabadulásának hónapjaiban. A bemutatott események izgalmas, nehéz időkről szólnak. A felvillantott emberi arcok, sorsok jól szemléltetik Vietnam sokat szenvedett, békére vágyó népének hosszú, küzdelmes harcát a szabadságért.

Szerencsés a könyv sajátosnak tűnő szerkesztése. A cselekménnyel párhuzamosan mindig jut hely egy-egy fogalom magyarázatára, amely a magyar gyerekek számára egyébként ismeretlen lenne, s zavarán a megértést. Arra is gondolt a könyv írója, hogy minél több képpel tegye elképzelhetővé azt a környezetet, amelyben Thu él. A gyerekek földrajzi tájékozódását jól segítik a szemléletesen elhelyezett térképrajzok, amelyek az események helyszíneinek követését is szolgálják.

Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1979.